

Trossamfund

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas sammanlagt 19 motionsyrkanden från allmänna motionstiderna 2007 och 2008. Yrkandena avser frågor om Svenska kyrkan, begravningsverksamheten, begravningsavgiften, arbetsvillkoren i trossamfunden, fri församlingstillhörighet samt stöd till sekulära livssynsorganisationer.

Utskottet har avstyrkt samtliga motionsyrkanden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 5	4
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Svenska kyrkan	6
Begravningsverksamheten	7
Begravningsavgiften	10
Arbetsvillkor i trossamfunden	14
Motionsförslag behandlade i förenklad ordning	16
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	17
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007	17
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008	19

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Svenska kyrkan

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:K298 yrkande 1 och 2008/09:K374 yrkande 1.

2. Begravningsverksamheten

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:K216, 2007/08:K237, 2007/08:K270 och 2007/08:Sk387 yrkande 3.

3. Begravningsavgiften

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:K226, 2007/08:K261 och 2008/09:K329 yrkandena 1 och 2.

4. Arbetsvillkor i trossamfunden

Riksdagen avslår motion 2007/08:K202 yrkandena 1 och 2.

5. Motionsförslag behandlade i förenklad ordning

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 15 januari 2009

På konstitutionsutskottets vägnar

Berit Andnor

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Berit Andnor (s), Per Bill (m), Margareta Cederfelt (m), Morgan Johansson (s), Eva Bengtson Skogsberg (m), Stefan Tornberg (c), Cecilia Wigström i Göteborg (fp), Helene Petersson i Stockaryd (s), Björn Leivik (m), Billy Gustafsson (s), Ingvar Svensson (kd), Marianne Berg (v), Phia Andersson (s), Annie Johansson (c), Mikael Johansson (mp), Karl Sigfrid (m) och Sinikka Bohlin (s).

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 5

Motion	Motionärer	Yrkanden
5. Motionsförslag behandlade i förenklad ordning		
2007/08:K213	Marietta de Pourbaix-Lundin (m)	
2007/08:K214	Marietta de Pourbaix-Lundin (m)	
2007/08:K250	Jan-Evert Rådström och Magdalena Andersson (båda m)	
2007/08:K309	Hans Wallmark (m)	
2007/08:K360	Birgitta Ohlsson m.fl. (fp)	1 och 2
2007/08:K362	Birgitta Ohlsson m.fl. (fp)	

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlas sammanlagt 19 motionsyrkanden från allmänna motionstiderna 2007 och 2008. Yrkandena avser frågor om Svenska kyrkan, begravningsverksamheten, begravningsavgiften, arbetsvillkoren i trossamfunden, fri församlingstillhörighet samt stöd till sekulära livssynsorganisationer.

Härav avstyrker utskottet i förenklad ordning sju motionsyrkanden som rör frågor som utskottet tagit ställning till och avstyrkt i ett tidigare motionsbetänkande under valperioden, bet. 2006/07:KU13.

Utskottets överväganden

Svenska kyrkan

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till tidigare ställningstaganden två motioner (fp) om att de juridiska skillnader som finns mellan Svenska kyrkan och andra trossamfund ska avskaffas.

Motionerna

I två motioner, 2007/08:K298 yrkande 1 och 2008/09:K374 yrkande 1, begär Cecilia Wigström i Göteborg (fp) tillkännagivande om att statens ansvar för att säkra en fri religionsutövning ska fortsätta och de juridiska skillnader som i dag finns mellan Svenska kyrkan och andra trossamfund ska avskaffas. Lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan borde upphävas och lagen (1998:1593) om trossamfund borde behandla Svenska kyrkan som ett av trossamfunden bland övriga sådana. Statschefens religion borde inte stadfästas i successionsordningen, anför hon.

Bakgrund

De nuvarande relationerna mellan staten och Svenska kyrkan föregicks av ett principbeslut som riksdagen fattade år 1995 (prop. 1995/96:80, bet. 1995/96:KU12). Principbeslutet följdes upp under följande år genom en serie beslut. Av främst betydelse här får anses vara de ändringar i regeringsformen och tryckfrihetsförordningen samt de lagar om trossamfund, om Svenska kyrkan och om införande av lagen om Svenska kyrkan som beslöts år 1998 (prop. 1997/98:116, bet. 1997/98:KU20, bet. 1998/99:KU5). Betydelsefulla ändringar i gällande lagstiftning, som gäller begravningsverksamheten, kulturminnena, personal och avgiftsbetalning, beslöts också år 1999 (prop. 1998/99:38, bet. 1998/99:KU18). Samma år fattades beslut om statens stöd till trossamfund (prop. 1998/99:124, bet. 1999/2000:KU5).

I lagen om Svenska kyrkan finns föreskrifter bl.a. om Svenska kyrkan som trossamfund, om dess organisatoriska uppbyggnad, om kyrkoavgiften, om kyrklig egendom, om rätten att ta del av kyrkans handlingar och om kyrkans arkiv.

I lagen om trossamfund finns bestämmelser om bl.a. registrering av trossamfund och om statlig hjälp med avgifter till registrerade trossamfund. Bestämmelser om statligt stöd finns också i lagen (1999:932) om stöd till trossamfund.

De ändringar som år 1999 gjordes i begravningslagen (1990:1144) innebar inte någon ändring av Svenska kyrkans huvudmannaskap för den helt övervägande delen av begravningsverksamheten. Huvudman för begravningsverksamheten är den församling eller kyrkliga samfällighet inom Svenska kyrkan eller – efter särskilt beslut av regeringen – den kommun som är skyldig att anordna och hålla allmänna begravningsplatser för dem som är folkbokförda inom ett visst geografiskt avgränsat förvaltningsområde. Som huvudman tillhandahåller församlingarna och samfälligheterna särskilda gravplatser för dem som inte tillhör något kristet trossamfund.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare avstyrkt motioner med begäran om att regeringen skulle lägga fram förslag om ändring av berörda lagar i syfte att åstadkomma ett slutligt skiljande av Svenska kyrkan från staten (bet. 2000/01:KU11 och bet. 2002/03:KU20). Vid riksmötet 2000/01 konstaterade utskottet att ändringarna i relationerna mellan staten och Svenska kyrkan, som beslutades efter ett omfattande utrednings- och förhandlingsarbete, hade varit i kraft under drygt ett år. Vidare anförde utskottet att det inte fann skäl att förorda en ändring eller omprövning av relationerna. Utskottets ställningstagande föranledde en gemensam reservation (v, mp). Vid riksmötet 2002/03 vidhöll utskottet sitt tidigare ställningstagande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motionerna 2007/08:K298 yrkande 1 och 2008/09:K374 yrkande 1.

Begravningsverksamheten

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker två motioner (s respektive m) om s.k. frystorkningsmetod med hänvisning till pågående utredningsarbete. Vidare avstyrker utskottet en motion (v) som gäller ansökan om tillstånd att strö aska efter avliden, med hänvisning till vikten av att säkerställa en pietetsfull hantering av askan, och en motion (kd) om ändring i begravningslagen såsom tillgodosedd.

Motionerna

Två motioner handlar om en ny begravningsmetod som omväxlande benämns promession, kryobegravning, ekologisk begravning eller frystorkning. I motion 2007/08:K216 begär Göte Wahlström och Margareta Persson (s) ett tillkännagivande om att det finns behov av att komplettera nu

gällande metoder för begravning i Sverige samt anför att regeringen bör snabbutreda frågan. I motion 2007/08:K237 begär Magdalena Andersson (m) ett tillkännagivande om begravningsformen samt anför att åtgärder bör vidtas för att undanröja de hinder som finns mot metoden.

Gunilla Wahlén (v) begär i motion 2007/08:K270 ett tillkännagivande om att begravningsförordningen (1990:1147) bör medge att tillstånd att sprida aska på annan plats än griftegård söks innan personen själv är avliden. På så sätt kan han eller hon göra en ansökan och få den prövad under sin livstid, menar hon.

I motion 2007/08:Sk387 yrkande 3 begär Mikael Oscarsson m.fl. (kd) ett tillkännagivande om en förändring i begravningslagen, av innebörd att gravplats ska beredas en dödfödd som avlidit efter utgången av tjuogoandra havandeskapsveckan. De hänvisar till Världshälsoorganisationens definition av barn.

Gällande regler

Av 5 kap. 15 § begravningslagen framgår att askan efter kremering får lämnas ut bara om det finns betryggande säkerhet för att den kommer att hanteras på ett pietetsfullt sätt. Enligt begravningsförordningen får askan efter en avliden strös ut på någon annan plats än begravningsplats, om länsstyrelsen i det län där det är meningen att askan ska strös ut ger tillstånd till det. Tillstånd får meddelas bara om den plats där askan ska strös ut är lämplig för ändamålet och om det är uppenbart att man kommer att hantera askan på ett pietetsfullt sätt. Ansökan om tillstånd ska göras av den som ordnar med gravsättningen. Den som fått sådant tillstånd ska inom en tid som länsstyrelsen bestämmer lämna in ett intyg till länsstyrelsen om att man har förfarit med askan i enlighet med beslutet om tillstånd. När intyget har inkommit till länsstyrelsen ska länsstyrelsen genast meddela det till Skatteverket.

Enligt 2 kap. 3 § begravningslagen ska på en allmän begravningsplats gravplats beredas dem som vid dödsfallet var folkbokförda inom församlingen eller kommunen. Där ska gravplats också beredas en dödfödd som avlidit efter utgången av tjuogoandra havandeskapsveckan, om kvinnan är folkbokförd inom huvudmannens förvaltningsområde. Detsamma gäller i fråga om en dödfödd som avlidit före utgången av tjuogoandra havandeskapsveckan, om kvinnan begär det och ett läkarintyg om dödsfallet lämnas till huvudmannen. Paragrafen i dess nuvarande lydelse trädde i kraft den 1 juli 2008 (prop. 2007/08:58, bet. 2007/08:SkU26, rskr 2007/08:163).

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare avstyrkt en motion angående s.k. frystorkningsmetod eller promession som begravningsmetod i betänkande 2001/02:KU9. Utskottet fann det viktigt att begravningar kan ske under former som uppfattas som värdiga. Utskottet ansåg att svensk lagstiftning möjliggör att begrav-

ningar och dithörande ceremonier kan genomföras på sätt som uppfyller olika religioners och personers önskemål i dessa hänseenden samt också att hänsyn i möjligaste mån i sammanhanget tas till miljöaspekter.

Utskottets ställningstagande föranledde en reservation (mp).

Vid riksmötet 2001/02 avstyrkte utskottet (bet. 2001/02:KU9) en motion om möjlighet att sprida askan efter en avliden betydligt friare än vad som är möjligt enligt gällande regler. Utskottet uttalade att det är viktigt att begravningar kan ske under former som uppfattas som värdiga. I anslutning härtill anförde utskottet vidare bl.a. att svensk lagstiftning möjliggör att begravningar och dithörande ceremonier kan genomföras på sätt som uppfyller olika religioners och personers önskemål i dessa hänseenden. I betänkande 2004/05:KU32 vidhöll utskottet sitt tidigare ställningstagande och avstyrkte därmed bifall till en motion om hantering av aska efter avliden.

Pågående utredningsarbete

Regeringen har tillsatt en utredning, Begravningsutredningen (Ku 2008:1), som ska se över vissa frågor på begravningsområdet. En av dessa frågor är begravning med den s.k. frystorkningsmetoden. Utredaren ska enligt direktiven (dir 2008:39) förutsättningslöst analysera frysningssmetoden utifrån bl.a. juridiska, etiska, ekonomiska, tekniska och miljömässiga aspekter och redovisa för- och nackdelar med metoden. Utredaren ska föreslå de eventuella förändringar i lagstiftning och annat regelverk som analysen leder till. Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2009.

Utskottets ställningstagande

I Begravningsutredningens uppdrag ingår att se över den s.k. frystorkningsmetoden. Utskottet finner mot bakgrund av den pågående utredningen inte skäl att nu ta ställning till frågan om den alternativa begravningsmetoden. Utskottet avstyrker därför motionerna 2007/08:K216 och 2007/08:K237.

Dagens regler om tillstånd att strö askan efter en avliden på någon annan plats än begravningsplats innebär att tillstånd ska sökas av den som ordnar med gravsättningen och att vederbörande inom en viss tid ska intyga att man har förfarit med askan i enlighet med beslutet om tillstånd. Ett villkor för att sådant tillstånd ska få meddelas är att det är uppenbart att man kommer att hantera askan på ett pietetsfullt sätt. Utskottet har tidigare uttalat att det är viktigt att begravningar kan ske under former som uppfattas som värdiga. Kravet på säkerställande av pietetsfull behandling av askan synes vara svårt att upprätthålla med en ordning som innebär att tillstånd får sökas av någon annan än den som ordnar gravsättningen och vid en tidpunkt då det i regel inte går att förutse vare sig när gravsättningen kommer att äga rum eller vem som då kommer att ordna den. Utskottet avstyrker därför motion 2007/08:K270.

Sedan den 1 juli 2008 har 2 kap. 3 § begravningslagen en lydelse som innebär att gravplats ska beredas bl.a. en dödfödd som avlidit efter utgången av tjuogoandra havandeskapsveckan, om kvinnan är folkbokförd inom huvudmannens förvaltningsområde. Motion 2007/08:Sk387 yrkande 3 får därmed anses tillgodosett.

Begravningsavgiften

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motioner om översyn av begravningsavgiften m.m. med hänvisning bl.a. till pågående utredningsarbete.

Motionerna

Frågor om begravningsavgiftens storlek m.m. förekommer i fyra motionsyrkanden. Hans Wallmark (m) begär i motion 2008/09:K329 tillkännagivanden dels om att den begravningsavgift som erläggs är en begravningsskatt (yrkande 1) dels att medlemmar i Svenska kyrkan ska erlägga församlingsavgift och utöver det avgift eller skatt för begravningsverksamheten i stället för att, som i dag, församlingsavgiften täcker båda kostnaderna (yrkande 2). Motionären anför bl.a. att begravningsavgiften i kronor varierar mellan människor med olika inkomster vilket gör att somliga säkert betalar fullt ut eller mer än vad en kommande egen begravning kan medföra i kostnader medan andra inte gör det. Det finns ett klart utjämnande inslag vilket gör att det hela mer har karaktären av skatt än avgift, menar han. Hans Wallmark anför vidare att allt skulle bli klarare om det tydliggjordes att begravningsavgiften är en skatt; då skulle alla svenskar erlägga begravningsskatt och utöver det skulle medlemmar i Svenska kyrkan eller annat samfund som så önskar medges möjligheten att via skatteuppbörden uppta den egna helt frivilliga församlingsavgiften.

I motion 2007/08:K261 begär Laila Bjurling (s) ett tillkännagivande av innebörden att begravningsavgiften, som liknar en skatt, bör vara på samma nivå per skattekrona för alla, i varje fall inom en och samma kommun.

Ulf Sjösten och Jan Ericson (båda m) begär i motion 2007/08:K226 ett tillkännagivande om att förutsättningarna för uttagande av begravningsavgift ska ses över. De anför att man kan ifrågasätta rimligheten av att människor med en annan religion, som ofta begraver sina avlidna på en egen begravningsplats, belastas med en kostnad för en tjänst de inte avser att använda sig av.

Bakgrund

Begravningsavgiften är inkomstrelaterad och betalas av alla som är folkbokförda i Sverige. Den betalas till huvudmannen för begravningsverksamheten på folkbokföringsorten dvs. en församling eller, när det gäller Stockholm och Tranås, en kommun. En församling som är huvudman fastställer begravningsavgiften för dem som tillhör Svenska kyrkan. Avgiften för dem som inte tillhör kyrkan fastställs av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer; regeringen har utsett Kammarkollegiet. Medlemmar i Svenska kyrkan betalar sina kostnader via kyrkoavgiften. Till grund för Kammarkollegiets ställningstagande beträffande begravningsavgift för dem som inte tillhör Svenska kyrkan, ligger begravningsombudens yttranden över huvudmännens förslag till avgiftssatser. Om en kommun är huvudman fastställer kommunen avgiftssatsen. Avgiften betalas till den som är huvudman för begravningsverksamheten på folkbokföringsorten.

Begravningsavgiften ska täcka de kostnader som en huvudman har för att sköta begravningsverksamheten och är alltså inte kopplad till en enskild persons egen begravning.

Avgiftssatsen för begravningsverksamheten varierar mellan olika huvudmän. Skälet är att begravningsavgiften fastställs av varje huvudman med utgångspunkt i de faktiska kostnaderna för begravningsverksamheten. Dessa kostnader kan variera bl.a. beroende på gravskick som kan variera mellan landsbygd och tätort, investeringsbehov och befolkningsunderlag samt kostnader för transporter och kremering. En faktor är också att olika tolkningar görs beträffande utformningen av de tillhandahållna tjänsterna. Frågan om variationerna i avgiftens storlek har aktualiserats vid ett flertal tillfällen genom åren. Bland annat har Riksrevisionen uppmärksammat frågan i sin rapport Begravningsverksamheten – förenlig med religionsfrihet och demokratisk styrning? (RiR 2006:7).

Begravningsavgiften ska fastställas på grundval av särredovisning av verksamhetens intäkter och kostnader för att säkerställa att de medel som inflyter från dem som inte tillhör Svenska kyrkan enbart används för begravningsverksamheten och inte kommer kyrkans religiösa verksamhet till del. Församlingarna och samfälligheterna har en skyldighet att samråda med företrädare för andra trossamfund och andra berörda parter i frågor som gäller anläggning, utvidgning eller ändring av en befintlig begravningsplats.

Huvudmannen för det förvaltningsområde där den avlidne var folkbokförd vid dödsfallet svarar för kostnader för de tjänster som ingår i begravningsavgiften även när dessa tjänster tillhandahålls av en huvudman för ett annat förvaltningsområde. Detsamma gäller när tjänsterna tillhandahålls av innehavare av en allmän begravningsplats som inte är huvudman för begravningsverksamheten eller av innehavare av en enskild begravningsplats. Ersättningen till dem som tillhandahåller tjänsterna utgår efter en taxa för begravningsclearing som fastställs av Kammarkollegiet enligt 46–48 §§ begravningsförordningen.

Begravningsavgiften ska täcka de kostnader som huvudmannen har för att sköta verksamheten enligt bestämmelserna i begravningslagen. Det betyder att kostnader för åtgärder som omfattas av begreppet begravningsverksamhet helt ska täckas av begravningsavgiften. Detta innebär i sin tur att dödsboet inte ska debiteras några kostnader när det tar i anspråk de tjänster som ingår i begravningsverksamheten (prop. 1998/99:38 s. 113).

I 9 kap. 6 § begravningslagen preciseras vilka tjänster som innefattas i begreppet begravningsverksamhet. Huvudmannen för det förvaltningsområde där den avlidne var folkbokförd ska utan kostnad för dödsboet tillhandahålla

- gravplats eller motsvarande på allmän begravningsplats under en tid av 25 år,
- gravsättning inklusive gravöppning, återfyllning och iordningställande av öppnad grav,
- transporter från det att huvudmannen övertagit ansvaret för stoftet till dess att gravsättning har skett, med undantag av transport för gravsättning utanför huvudmannens förvaltningsområde, om inte transporten beror på avtal om tillhandahållande av särskilda gravplatser,
- kremering,
- lokal för förvaring och visning av stoftet, samt
- lokal för begravningsceremoni utan religiösa symboler.

Av propositionen Staten och trossamfunden – begravningsverksamheten, kulturminnena, personalen, avgiftsbetalningen, m.m. (prop. 1998/99:38 s. 109) framgår att en utgångspunkt för regleringen var att kostnaderna för begravningsverksamheten, liksom enligt tidigare ordning, ska tas ut av alla skattskyldiga i förhållande till inkomsten och enligt likformiga grunder. En annan utgångspunkt för förslaget rörande finansieringen av begravningsverksamheten var att enligt 1995 års principbeslut skulle de som tillhör Svenska kyrkan betala sina kostnader via kyrkoavgiften. I propositionen diskuterades även frågan hur de som inte tillhör Svenska kyrkan och de som bor i en kommun som är huvudman för begravningsverksamheten skulle betala sin del av kostnaderna. Därvid infördes bl.a. att principerna om att alla människor ska bidra till begravningsverksamheten på ett likformigt sätt i förhållande till sin inkomst ledde till att verksamheten borde finansieras genom en särskild avgift, som betalas av alla och som i hanteringshänseende behandlas som en skatt. För att markera att alla bidrar till verksamheten på samma villkor borde den finansieras genom en sådan avgift även i de fall en kommun är huvudman.

I propositionen anfördes även att regeringen hade övervägt möjligheten att något annat organ än församlingen skulle fastställa avgiften för den som inte tillhör Svenska kyrkan. I denna del hänvisades emellertid till förslaget om att det endast skulle finnas en huvudman för begravningsverksamheten inom ett geografiskt område. Detta innebar enligt propositionen att huvudmannen fick ett totalansvar för denna verksamhet. Det skulle

enligt propositionen åligga varje huvudman, dvs. i regel en församling eller kyrklig samfällighet inom Svenska kyrkan, att ansvara för de särskilda gravplatserna för dem som är folkbokförda inom förvaltningsområdet. Vidare anfördes följande (s. 109 f.):

Det är därmed i praktiken inte tänkbart med någon annan ordning än att detta ansvar även får omfatta det fulla ekonomiska ansvaret för verksamheten genom budgetering och långsiktig ekonomisk planering. Till ett sådant ekonomiskt ansvar hör också att förfoga över finansieringen av kostnaderna. Enligt regeringens uppfattning måste det därför överlåtas till varje huvudman att inom sitt förvaltningsområde besluta om storleken på den avgift till täckande av verksamhetens kostnader som skall betalas av samtliga som är folkbokförda inom området. När någon av Svenska kyrkans församlingar är huvudman för begravningsverksamheten kommer församlingen således att fastställa begravningsavgiften även för dem som inte tillhör Svenska kyrkan. Det är nödvändigt att dessa personer i sådana fall har möjlighet att förvissa sig om att de betalar lika stor avgift till begravningsverksamheten som de tillhöriga och att församlingens avgiftsintäkter oavkortat används för begravningsverksamheten. Av denna anledning bör begravningsverksamheten hållas skild från övrig verksamhet och dess intäkter och kostnader särredovisas. Detta bör framgå av begravningslagen.

Regeringen finner att det bör vara en uppgift för huvudmännen att själva utforma en särredovisning av begravningsverksamhetens intäkter och kostnader som ger ett rättvisande underlag för fastställande av begravningsavgiften.

Den tillsynsverksamhet som länsstyrelserna utövar bör utgöra en tillräcklig säkerhet för att särkostnadsredovisningarna uppfyller de krav som det är rimligt att ställa på dem. Av likställighetsskäl bör en särredovisning av begravningsverksamhetens intäkter och kostnader gälla även när en kommun är huvudman.

Vid riksdagsbehandlingen föreslog konstitutionsutskottet med hänsyn till normgivningsreglerna i regeringsformen en ändring i regeringens förslag. Utskottets förslag föregicks av omfattande diskussioner som, utan att gå närmare in på frågan om begravningsavgift eller begravningskatt, ledde till det slutliga ställningstagandet att beslut om avgiftssats i princip ska betraktas som normbeslut och att regeringsformens regler om normgivning således bör tillämpas när det gäller fastställande av avgiftssats. Utskottets förslag innebar att en statlig myndighet ska föreskriva avgiftssatserna för dem som inte tillhör Svenska kyrkan (bet. 1998/99:KU18). Riksdagen följde utskottet (rskr. 1998/99:176).

Tidigare behandling

Motioner av samma eller liknande innebörd som motion 2007/08:K226 har tidigare avstyrkts, senast i betänkande 2006/07:KU13. Därvid förutsatte utskottet att regeringen följer utvecklingen och vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att intressena hos dem som inte är medlemmar i Svenska kyrkan inte riskerar att försummas.

Pågående utredningsarbete

I den ovan nämnda Begravningsutredningens uppdrag ingår även att se över frågan om variationerna i begravningsavgiftssatsen. Utredaren ska kartlägga variationerna i avgifterna för begravningsverksamheten och analysera orsakerna till dem. Utredaren ska lämna de förslag som föranleds av analysen. Vidare ska utredaren göra en analys av hur den nuvarande utformningen av regleringen av kostnader vid gravsättning (begravningsclearing) fungerar och föreslå förenklingar.

Utskottets ställningstagande

Huvudman för begravningsverksamheten kan vara en församling eller en kommun. Huvudmannen för det förvaltningsområde där den avlidne var folkbokförd vid dödsfallet svarar för kostnader för de tjänster som ingår i begravningsverksamheten även när dessa tjänster utförs av en huvudman för ett annat förvaltningsområde. Detsamma gäller när tjänsterna tillhandahålls av en innehavare av en allmän begravningsplats som inte är huvudman för begravningsverksamheten eller av en innehavare av en enskild begravningsplats. Ersättningen till dem som tillhandahåller tjänsterna lämnas efter en taxa för begravningsclearing. Begravningsavgiften ska täcka de kostnader som en huvudman har för att sköta begravningsverksamheten och är alltså inte kopplad till en enskild persons egen begravning. I Begravningsutredningens uppdrag ingår att se över variationerna för begravningsavgiftssatsen och analysera orsakerna till dem samt att göra en analys av hur den nuvarande begravningsclearingen fungerar. Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet motionerna 2007/08:K329 yrkandena 1 och 2, 2007/08:K261 och 2007/08:K226.

Arbetsvillkor i trossamfunden

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkanden (s) om tillkännagivanden om bl.a. att samhällets stöd till trossamfunden bör beakta arbetsvillkoren för dem som är verksamma i trossamfunden, med hänvisning till gällande regler.

Motionen

Carina Hägg (s) begär i motion 2007/08:K202 tillkännagivanden som innebär dels att samhällets ekonomiska stöd till trossamfund som en viktig aspekt bör beakta arbetsvillkoren för dem som är verksamma i trossamfund (yrkande 1) dels att det finns behov av dialog med trossamfunden om arbetsvillkoren för anställda inom trossamfunden (yrkande 2). Hon anför bl.a. att arbetstagare som är verksamma inom religiösa samfund i Sverige

saknar avtalsenlig lön, har oreglerad arbetstid och oreglerade arbetsvillkor samt saknar inflytande över sin arbetssituation samt att regeringen i dialog med trossamfunden bör påtala otidsenliga och i vårt samhälle oacceptabla arbetsförhållanden.

Gällande regler m.m.

Statligt stöd till trossamfund lämnas i form av statsbidrag och avgiftshjälp till registrerade trossamfund. Bestämmelserna om statsbidrag till trossamfund finns i lagen (1999:932) om stöd till trossamfund, förordningen (1999:974) om statsbidrag till trossamfund, förordningen (2007:1192) med instruktion för Nämnden för statligt stöd till trossamfund och i Tillämpningsföreskrifter för statsbidrag till trossamfund.

Målet för det statliga stödet är att bidra till att skapa förutsättningar för trossamfunden att bedriva en aktiv och långsiktigt inriktad religiös verksamhet i form av gudstjänst, själavård, undervisning och omsorg. Detta framgår av 2 § lagen om stöd till trossamfund.

Enligt 3 § samma lag får statsbidrag lämnas endast till ett trossamfund som bidrar till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället vilar på och som är stabilt och har egen livskraft.

Enligt bestämmelsens motiv (prop. 1998/99:124) bidrar ett trossamfund till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället vilar på om samfundet motverkar alla former av rasism och andra typer av diskriminering samt våld och brutalitet. Vidare krävs det att samfundet verkar för att utveckla förutsättningarna för jämställdhet mellan kvinnor och män samt för att dess medlemmar och betjänade ska vägledas av etiska principer som är förenliga med samhällets grundläggande demokratiska värderingar. Detta innebär dock inte något krav på att t.ex. samfundets lära eller åskådning ska utformas i demokratisk ordning. Inte heller krävs det att beslutsprocessen i samfundet vid utseende av exempelvis präster vilar på demokratisk grund. Av väsentlig betydelse är i stället att trossamfundet verkar för att dess medlemmar och betjänade deltar i samhällslivet och att samfundet klart markerar avståndstagande från eventuella antidemokratiska strömningar i samhället.

Regeringen bestämmer vilka trossamfund som kan få statsbidrag. I förordningen om statsbidrag till trossamfund anges vilka dessa är. Det är den statliga myndigheten Nämnden för statligt stöd till trossamfund (SST, tidigare Samarbetsnämnden för statsbidrag till trossamfund), som beslutar om fördelningen av bidrag och som granskar att statsbidragen används i enlighet med gällande bestämmelser. I nämnden finns ledamöter från olika trossamfund.

SST har i regleringsbrevet för 2008 fått i uppdrag att för trossamfunden inom myndighetens ansvarsområde följa upp användning av beviljade statsbidrag under de senaste åren. Resultatet ska analyseras i förhållande till de förutsättningar för stödet som framgår av lagen om stöd till trossamfund.

SST ska senast den 31 januari 2009 redovisa resultatet av uppföljningen till regeringen och – om analysen så föranleder – lämna förslag till modifiering av reglerna för användning av stödets olika delar.

År 2000 tillsattes ett särskilt råd, Regeringens råd för kontakt med trossamfunden, där det statsråd som ansvarar för frågor om trossamfund är ordförande. Rådet består av sammanlagt 18 representanter inklusive ordförande för staten och trossamfunden. Inom ramen för rådets verksamhet ska övergripande frågor av gemensamt intresse för staten och trossamfunden diskuteras. Syftet är att rådet ska vara ett forum för fortlöpande kontakter och utbyte av kunskap och erfarenheter. Rådet sammanträder tre till fyra gånger per år.

Utskottets ställningstagande

Inom trossamfunden utförs uppgifter av anställda och av volontärer. I förhållande till anställda har trossamfunden att följa tillämpliga regler i det regelverk som följer av författningar, kollektivavtal m.m. Utskottet, som inte anser att något uttalande i frågan är påkallat, avstyrker motion 2007/08: K202 yrkandena 1 och 2.

Motionsförslag behandlade i förenklad ordning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motioner som rör tidigare behandlade motionsförslag beträffande fritt val av församlingstillhörighet, vissa frågor om begravningsverksamheten samt lika behandling av sekulära livssynsorganisationer och religiösa trossamfund i vissa angivna avseenden.

I betänkandet tas upp motionsförslag som rör yrkanden beträffande fri församlingstillhörighet, olika trossamfund och begravningsplatser, främmande metaller i kroppen, stöd till sekulära livssynsorganisationer och svenska kyrkans begravningsmonopol som utskottet har behandlat och avstyrkt i betänkande 2006/07:KU13. Utskottet vidhåller sin bedömning och finner inte skäl att nu ta upp dessa frågor till närmare behandling.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007

2007/08:K202 av Carina Hägg (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ekonomiskt stöd till trossamfunden.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av dialog med trossamfunden om arbetsvillkoren för anställda inom trossamfunden.

2007/08:K213 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förslag till sådan ändring i berörd lagstiftning att det blir möjligt att fritt välja församlingstillhörighet.

2007/08:K214 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att genomföra skiljandet av kyrka och stat genom att förändra huvudmannaskapet för begravningsverksamheten.

2007/08:K216 av Göte Wahlström och Margareta Persson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av komplettering av nuvarande begravningsmetoder i Sverige.

2007/08:K226 av Ulf Sjösten och Jan Ericson (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att se över förutsättningarna för uttagande av begravningsavgift.

2007/08:K237 av Magdalena Andersson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ekologisk begravning.

2007/08:K250 av Jan-Evert Rådström och Magdalena Andersson (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att rätten till att intäkter från ”kroppsmetaller” på den enskildes begäran ska kunna doneras till någon godkänd hjälporganisation.

2007/08:K261 av Laila Bjurling (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om begravningsavgiftens storlek.

2007/08:K270 av Gunilla Wahlén (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att begravningsförordningen bör medge att ansökan och tillstånd att sprida aska på annan plats än griftegård kan sökas innan personen själv är avliden.

2007/08:K298 av Cecilia Wigström i Göteborg (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att statens ansvar för att säkra en fri religionsutövning ska fortsätta och att de juridiska skillnader som i dag finns mellan Svenska kyrkan och andra trossamfund ska avskaffas.

2007/08:K309 av Hans Wallmark (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om friare församlingstillhörighet inom Svenska kyrkan och därmed behovet av nödvändiga lagändringar, exempelvis i 4 § lagen om Svenska kyrkan.

2007/08:K360 av Birgitta Ohlsson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att sekulära livssynsorganisationer och religiösa trossamfund ska behandlas lika av staten när det gäller juridisk ställning och rättigheter.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att sekulära livssynsorganisationer och religiösa trossamfund ska behandlas lika av staten när det gäller möjligheterna att erhålla ekonomiskt stöd eller hjälp med uppbörden av medlemsavgifter.

2007/08:K362 av Birgitta Ohlsson m.fl. (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Svenska kyrkans begravningsmonopol bör avskaffas.

2007/08:Sk387 av Mikael Oscarsson m.fl. (kd, m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om det nödvändiga i en förändring av begravningslagen.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008

2008/09:K329 av Hans Wallmark (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den begravningsavgift som erlaggs är en begravningskatt.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att medlemmar i Svenska kyrkan ska erlagga församlingsavgift och utöver det avgift eller skatt för begravningsverksamheten i stället för att som i dag församlingsavgiften täcker båda kostnaderna.

2008/09:K374 av Cecilia Wigström i Göteborg (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att statens ansvar för att säkra en fri religionsutövning ska fortsätta och att de juridiska skillnader som i dag finns mellan Svenska kyrkan och andra trossamfund ska avskaffas.